

Романовська Д.Д.,
завідувач науково-методичного центру
практичної психології та соціальної роботи
Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»,
кандидат психологічних наук

СТРАТЕГІЧНЕ ПОЛЕ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2025/2026 Н.Р.

Методичні рекомендації для практичних психологів та соціальних педагогів у закладах освіти спрямовані на підвищення ефективності їхньої роботи та надання якісної психологічної та соціальної підтримки, допомоги учасникам освітнього процесу, створення безпечного освітнього середовища.

Ключові напрями роботи, що окреслюють стратегічне поле професійної діяльності фахівців психологічної служби у 2025/2026 н.р.:

- психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану: допомога в подоланні стресу, адаптації до нових умов життя (діти з сімей ВПО, військово-вослужбовців), психологічний супровід у період горя (горювання), запобігання розвитку посттравматичних розладів;
- профілактика булінгу, кібербулінгу та інших форм насильства в освітньому середовищі: створення безпечного клімату в школі, розвиток навичок емпатії, толерантності, проблемно-вирішальної поведінки;
- розвиток емоційного інтелекту та soft skills здобувачів освіти: формування комунікативних компетенцій, навичок співпраці, лідерства;
- психологічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами: індивідуальна робота з учнями, консультації для батьків;
- зміцнення та відновлення психічного здоров'я учасників освітнього процесу, запровадження механізму перенаправлення: превенція селфхарму, суїцидальної поведінки, залежностей та вживання алкоголю, психоактивних і наркотичних речовин, тютюнових і нікотинових виробів.

Звертаємо вашу увагу, що рекомендації щодо діяльності фахівців психологічної служби у 2023/2024 н.р. (<https://surl.li/udytpx>) та 2024/2025 н.р. (<https://surl.li/jwurvu>) залишаються актуальними.

Конкретизуємо зони підвищеної уваги та відповідальності у стратегічному полі професійної діяльності практичних психологів.

У 2025/2026 навчальному році практичним психологам необхідно звернути особливу увагу на діагностичне виявлення учасників освітнього процесу, що потребують психологічної допомоги та зміцнення/відновлення психічного здоров'я, емоційного благополуччя. Також важливими є запобігання булінгу, селфхарму, суїцидів, втягнення підлітків до небезпечних груп (та ризикованої діяльності ворожими агентами); впровадження програм з розвитку психологічної культури та резиліентності учасників освітнього процесу. *Рекомендуються заходи щодо:*

1. *Зміцнення психологічного здоров'я учнів та педагогів.* Використання методик раннього виявлення та профілактики стресових станів, тривожних розладів та інших емоційних проблем. Організація тренінгів і семінарів для педагогів, батьків, здобувачів освіти щодо пси-

хологічної стійкості та ефективного управління стресом. Важливо ознайомити педагогів з механізмом перенаправлення у випадку виявлення повторюваних поведінкових проявів, або тривалих негативних емоційних станів, або інших ознак, що можуть відображати ймовірні порушення соціально-психологічного благополуччя чи бути ймовірними проявами розладів психічного здоров'я. Базовою для роботи залишається модель «Basic-PH» та складання на її основі «Персональної карти відновлення» [3; 4; 5; 6].

2. *Розвиток емоційного інтелекту та soft skills у дітей та підлітків (за потреби – у педагогів, батьків).* Впровадження програм емоційного розвитку, спрямованих на формування навичок саморегуляції, співчуття та ефективної комунікації. Важливо організовувати системну індивідуальну чи групову роботу, яка передбачає не менше 12 занять, що проводяться систематично не рідше 1 разу в тиждень [2; 3; 6; 8].

3. *Запобігання та протидія булінгу, іншим формам насильства в освітньому середовищі.* Проведення значної кількості просвітницьких заходів з метою підвищення обізнаності про проблему булінгу з усіма учасниками освітнього процесу. Організація групової та індивідуальної роботи з учнями щодо опанування проявів агресивної поведінки, розвитку вміння звертатися за допомогою, формування конструктивної моделі поведінки в ситуації конфлікту, навчання здобувачів освіти активних тактик реагування в конфліктах, наприклад, програвання ролей «реального захисника», «потенційного захисника» (опираючись на рольову структуру булінгу Дьонна Ольвеуса: зміна позиції байдужого, пасивного спостерігача на реального чи потенційного захисника) [10]. Важливо роз'яснити педагогам ознаки ситуації булінгу та передумов, що можуть спровокувати його виникнення (ігнорування проблеми на рівні школи, відсутність реагування вчителя на маленькі непорозуміння, недооцінювання конфліктів між учнями, маніпулювання учителем колективом за допомогою булінгових форм, відсутність роботи класного керівника щодо формування позитивного мікроклімату, відсутність уваги до позашкільного життя дітей).

4. *Психологічна підтримка в кризових ситуаціях, запобігання суїцидальній поведінки.* Надання невідкладної психологічної допомоги учасникам освітнього процесу у випадку надзвичайних та кризових ситуацій. Впровадження системи соціально-психологічної реабілітації для здобувачів освіти, що постраждали унаслідок травматичних подій, зазнали втрати (незалежно від наявності запитів). Психологічна підтримка і реабілітація важлива з метою профілактики та запобігання суїцидальних випадків. Рекомендовано застосовувати алгоритм ведення розмови з особою з імовірними ознаками кризових реакцій та укладати протокол безпеки [4; 5; 6].

5. *Психологічний супровід та підтримка учнів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання і не тільки.* Забезпечення психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, створення сприятливого середовища для їхнього навчання та соціалізації.

Конкретизуємо зони підвищеної уваги та відповідальності у стратегічному полі професійної діяльності соціальних педагогів.

Соціальні педагоги у 2025/2026 навчальному році мають зосередитися на підтримці соціально вразливих категорій учнів та інтеграції їх в освітнє середовище (соціалізації); превенції появи дезадаптованих та неадаптованих здобувачів освіти; проведенні просвітницько-профілактичних заходів щодо забезпечення соціального благополуччя здобувачів освіти; розвитку соціальної компетентності в учнівському, батьківському та педагогічному середовищі з метою запобігання булінгу та інших кризових явищ. *Рекомендуються заходи щодо:*

1. *Сприяння соціалізації учнів та розвиток соціальної компетентності.* Реалізація програм, що сприяють розвитку соціальних компетенцій, активної громадянської позиції та залученню учнів до соціально значущої діяльності. Соціально-педагогічний супровід інтеграції кожної дитини з діагностично виявленими ознаками дезадаптації, неадаптації, соціального

неблагополуччя в класному колективі, у школі. Важливо здійснити не менше одного діагностичного зрізу мікроклімату на рік з визначенням соціометричних даних, індексу згуртованості, оцінки стану соціально-психологічного благополуччя кожного класного колективу, показника соціальної компетентності учнів [2; 5].

2. *Соціальний захист та підтримка сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах та постраждали від війни (ВПО, сім'ї військовослужбовців, діти з ООП тощо).* Надання допомоги в налагодженні комунікації між школою та сім'єю. Проведення консультацій для батьків з метою підвищення ефективності виховного процесу й соціального патронажу. Важливо допомагати налагоджувати взаємодію батьків і школи для сімей дітей з особливими освітніми потребами (незалежно від форми навчання). За потреби – підготовка документів для отримання соціальної допомоги, комунікація з державними соціальними службами та недержавними організаціями в інтересах дитини. Надання методичної підтримки педагогам, які працюють з інклюзивними класами. Важливо здійснювати цю роботу планово стосовно дитини, не чекаючи офіційного звернення, запиту [2; 4; 5].

3. *Профілактика ризикованої поведінки серед учнівської молоді.* Безпосереднім предметом роботи соціального педагога є соціум, у якому зростає, навчається, розвивається дитина: це сім'я, класний колектив, макросоціум школи і громади. Досліджувати стан соціуму, у разі виявлення негативних тенденцій змінювати його за допомогою просвітницько-профілактичних та соціально-перетворювальних заходів, індивідуально-роз'яснювальних бесід тощо означає попереджати міжособистісні конфлікти, запобігати домашньому та шкільному насильству (булінгу) [4; 10]. Також важливо проводити превентивні заходи, спрямовані на запобігання та протидію девіантної та ризикованої поведінки, конфліктів між здобувачами освіти та педагогами, вживанню алкоголю, тютюнових і нікотинових виробів, психоактивних і наркотичних речовин. Рекомендуємо переглянути вебінар «Яскраві вироби – темні наміри. Розбираємось у ризиках, які несуть тютюнові та нікотинові вироби»: <https://www.youtube.com/watch?v=djDb9iVbBD0>. Рекомендуємо використовувати інформацію під час профілактичних заходів серед підлітків з метою формування здорових звичок у здобувачів освіти.

4. *В зоні особливої уваги – робота з батьками.* Заплануйте достатньо часу для роботи з батьками, у тому числі індивідуальні консультації та групові зустрічі. Необхідно покращити роботу з батьками, особливо в ситуаціях, коли батьки (опікуни, особи, що їх замінюють) неналежним чином піклуються і виховують дітей (це треба моніторити щорічно за допомогою опитування (анкетування) здобувачів освіти та батьків, проведення бесіди (інтерв'ю з дітьми, батьками, педагогами), використання проєктивних методик у роботі з дітьми («Малюнок сім'ї», «Баранчик в пляшці», «Людина під дощем», Кольоровий тест асоціацій на членів родини разом з тестом Люшера та ін.)). Продумайте цікаві форми роботи, цікаву формацію для батьків. Рекомендуємо психологам ЦПРПП та лідерам професійних спільнот фахівців психологічної служби у громадах запланувати методичні заходи з метою обговорення досвіду застосування успішних практик роботи з батьками [2; 5; 9; 10].

Також нагадуємо всім фахівцям психологічної служби про «Години психолога/соціального педагога» (згідно з рекомендаціями МОНУ необхідно проводити не менше 1 раз на місяць у кожному класі/групі). Час на проведення зазначеної години потрібно відображати у плані роботи закладу освіти в частині позакласної роботи. На цих годинах рекомендується проводити групові заняття (практичні, тренінгові, ігрові тощо), групові консультації з метою запобігання негативних/кризових явищ в учнівському середовищі й розвитку м'яких навичок, психологічної й соціальної компетентності. Особливо важливо для підлітків проводити заняття на тему статевого виховання. На цих заняттях також можна проводити діагностичні методики, що стосуються виявлення тенденцій булінгу, насильства, мікроклімату, міжособистісної взаємодії, індексу згуртованості класу, стану вживання ПАР, алкоголю, куріння тощо.

Системну роботу з учасниками освітнього процесу можна реалізовувати в рамках *організації та проведення факультативних курсів*. Профілактично-освітні та розвивальні факультативні курси мають бути спрямовані на збереження і зміцнення психічного здоров'я, завдяки чому відбуватиметься підвищення психологічної культури всіх учасників освітнього процесу, формування навичок здорового способу життя, зміцнення ментального здоров'я. Фахівці психологічної служби можуть застосовувати програми факультативів, спецкурсів і курсів за вибором, що отримали гриф МОНУ «Схвалено для використання в освітньому процесі» за останні 5 років. Якщо фахівець впроваджує просвітницько-профілактичний чи розвивальний курс, програму в рамках своїх робочих годин (без додаткової фінансової оплати) або проводить корекційні години з дитиною з ООП (безоплатно чи з додатковою оплатою), яка перебуває на інклюзивному навчанні, можна використовувати програми, матеріали, методичні комплекси, схвалені вченими/науково-методичними радами УІРО, ІМЗО, УПІНМППСР НАПНУ, КЗ «ІППОЧО» або Експертною комісією науково-методичного центру практичної психології та соціальної роботи, але з умовою схвалення протягом останніх 5 років. Важливо дотримуватися тематичного плану обраної програми, але за потреби можна (а в окремих випадках навіть потрібно) змінювати окремі теми (до 30%) чи їхнє змістове наповнення відповідно до соціально-психологічних потреб, характеристик цільової групи, окремої дитини. У 2024/2025 н.р. обласною Експертною комісією схвалено 8 матеріалів, що розміщено на сайті КЗ «ІППОЧО»: розвивальні, просвітницькі, профілактичні програми: для старшокласників – «Soft skills. Розвиваємо навички для успішного професійного старту молоді»; для дітей старшого дошкільного віку – «Сила мозку»; для дітей молодшого шкільного віку – «Емоційний інтелект. Розвиток самосвідомості»; «Ментальне здоров'я та соціальний розвиток (соціальна компетентність) для здобувачів освіти 5-9 класів»; «Фабрика мрій» для старшокласників; «Значення м'яких навичок (soft skills) для професійного та особистісного розвитку педагога»; «Психологічна підтримка педагогів в умовах сьогодення»; методичний комплект «Мудрість через історії: використання притч у психологічній підтримці та допомозі».

Рекомендуємо актуальні факультативні програми, що були схвалені МОНУ та рекомендовані до використання: для учнів 8-11-х класів – «Розвиток м'яких (soft skills) навичок як готовність до самореалізації підлітка» (8 занять): <https://surl.gd/dittcv>; для учнів 8-11-х класів – «Зроби свій вибір – стань успішним» (8 занять): <https://surli.cc/yyamwh>; для учнів 7-11-х класів закладів загальної середньої освіти (5 тем): <https://surl.li/eijoih>; «Медіакультура» для учнів 9, 10, 11 класів закладів загальної середньої освіти (три роки навчання) (35 годин): <https://surl.li/wezscf>; «Вирішую конфлікти та будую мир навколо себе» та «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації однолітків» (105 акад. год.): <https://surl.li/ygrnwt>; «Я підтримую друзів» (5 занять по 90 хв. для учнів 9-17 років): <https://surl.li/accqrp>.

У роботі фахівців психологічної служби необхідно виділити значну кількість робочих годин для моніторингу стану психічного здоров'я здобувачів освіти, особливо підлітків як однієї з найбільш вразливих категорій. Важливо проводити роботу з дітьми для попередження їхнього втягнення до неформальних угруповань, небезпечних для життя квестів, ігор, надавати учасникам освітнього процесу алгоритм дій у ризикованих ситуаціях, інформувати їх про номери «гарячих ліній». У планах просвітницької роботи має бути відображена робота з профілактики торгівлі людьми, виховання поваги до прав та основних свобод людини, толерантного ставлення до постраждалих від торгівлі людьми. Тут доречним буде використання дидактичних ігор, наприклад, «Ліза та її друзі подорожують світом», «Галопом по Європах», «Рожеві окуляри» та інші.

Фахівцям психологічної служби рекомендуємо додати до плану роботи просвітницько-профілактичні заходи (або хоча би підготувати тематичні повідомлення з інформацією та в

цікавий спосіб роздавати педагогам, батькам, дітям), приурочені до таких дат: 10 вересня – Всесвітній день запобігання самогубствам; 2 жовтня – Міжнародний день соціального педагога (свято було засновано на Міжнародній конференції соціальних педагогів у Копенгагені в 2009 році); 18 жовтня – Європейський день протидії торгівлі людьми; з 25 листопада до 10 грудня відбувається щорічна Всеукраїнська акція «16 днів проти насильства», цей період охоплює такі важливі дати: 25 листопада – Міжнародний день боротьби з насильством щодо жінок, 1 грудня – Всесвітній день боротьби зі СНІДом, 2 грудня – Міжнародний день боротьби за скасування рабства, який привертає увагу до однієї з найбільших гуманітарних криз сучасності – торгівлі людьми, сексуальної експлуатації, примусової праці та інших порушень прав людини, 3 грудня – Міжнародний день людей з обмеженими фізичними можливостями, 5 грудня – Міжнародний день волонтера, 10 грудня – Міжнародний день прав людини; 2 березня – Всесвітній день психічного здоров'я підлітків; 24 березня – Міжнародний день боротьби з депресією; 7 квітня – Всесвітній день здоров'я; 23 квітня – Всеукраїнський день психолога (неформальне свято було ініційовано на Колегії МОНУ 23.04.2004 у Києві); 4 травня – Міжнародний день протидії булінгу (День рожевої сорочки); 7 травня у світі відзначають День обізнаності про ментальне здоров'я дітей (цей день покликаний привернути увагу громадськості до потреб психічного здоров'я дітей і підлітків та підкреслити важливість своєчасної підтримки на всіх етапах їхнього розвитку); 31 травня – Всесвітній день без тютюну та ін.

Практичним психологам та соціальним педагогам закладів освіти рекомендується *раціонально розподіляти свій робочий час між різними видами діяльності*, у тому числі між педагогічною (20 год. індивідуальної чи групової роботи зі здобувачами освіти в тиждень (1 ставка)): діагностичні, просвітницькі, профілактичні, консультаційні чи корекційно-розвивальні заняття; методичною (10 год. роботи з педагогами, батьками, самоосвіта та розробка методичних матеріалів); організаційною (10 год. обробки результатів, заповнення документації, опис протоколів діагностичної та консультаційної роботи, заповнення індивідуальних карток та соціальних паспортів, участь у нарадах, взаємодія зі службами та установами, підготовка документів щодо захисту прав дітей). У рамках педагогічного навантаження (20 год.) важливо дотримуватися балансу всіх видів роботи. Наприклад, якщо запланована діагностика, то її наслідком має бути розвивальна, корекційна чи консультативна робота. Якщо є проблеми ризикованої поведінки, то спершу проводиться діагностика, а потім за результатами планують профілактичну чи просвітницьку роботи.

Свою професійну діяльність фахівці психологічної служби закладу освіти фіксують у журналі практичного психолога/соціального педагога відповідно до листа МОН «Про типову документацію працівників психологічної служби у системі освіти України» (<https://surl.li/kijnbt>).

Відповідальним за діяльність практичного психолога, соціального педагога є керівник закладу освіти, який затверджує плани роботи фахівців та перевіряє наявність заповнення основної документації. Керівник має володіти інформацією про те, які види роботи і з ким здійснюють фахівці. У доступі мають бути план та журнал роботи, у якому зазначаються всі види, форми й години щоденної роботи (8 год. на 1 ставку; 6 год. – на 0,75; 4 год. – на 0,5 ставки або відповідно до затвердженого директором графіку роботи, що має бути розміщений при вході у кабінет фахівця). Якщо в результаті роботи фахівець виявив проблеми у здобувача освіти щодо домашнього насильства, булінгу, самоушкоджувальної чи суїцидальної поведінки, він зобов'язаний повідомити про це керівника закладу освіти для вжиття негайних і невідкладних дій щодо запобігання негативних наслідків. Також у таких випадках важливо проконсультуватися з психологом ЦПРПП або отримати супервізійну підтримку від фахівців НМЦ ППСР КЗ «ІППОЧО».

У зв'язку із набранням чинності Закону України «Про дошкільну освіту» №3788-IX від

06.06.2024 (редакція від 01.01.2025) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>) практичним психологам потрібно врахувати, що відповідно до п.2, п.3 тривалість робочого часу на тиждень на одну тарифну ставку становить 35 годин, а норма педагогічного навантаження (безпосереднє здійснення освітнього процесу з вихованцями) – 20 годин на тиждень, що має бути відображено в документації. Практичним психологам ЗДО рекомендуємо провести з вихованцями старшої групи цикл розвивально-профілактичних занять (33) з практично-методичного посібника «Психологічна абетка для дошкільників» [7].

Також фахівцям психологічної служби варто ознайомитись із Законом України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» (№4223-IX від 15.01.2025) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text>), оскільки практичні психологи закладів освіти є складовою системи надання допомоги у сфері психічного здоров'я, особливо в частині профілактики та сприяння психологічному благополуччю.

Практичним психологам і соціальним педагогам рекомендуємо використовувати професійний інструментарій, який розміщено на вебсайті для працівників психологічної служби АІС «Я-ПСИХОЛОГ»: <https://xn---ftbomobdq1b9f.xn--j1amh/blog/blog?s=&p=1&c>. Також на цьому ж сайті необхідно вчасно заповнити форми Єдиної електронної системи звітності (ЄЕСЗ) в кінці 2025/2026 н.р. Фахівцям, які звільняються з посади протягом року, необхідно обов'язково заповнити зазначені форми до дати звільнення.

Творчо-динамічна група фахівців психологічної служби закладів освіти Чернівецької області у складі 14 досвідчених фахівців (Романовська Д.Д., Дєдов О.А., Боднар Л.І., Гальчук К.В., Гнідан М.В., Данчук К.О., Заслонкіна О.П., Ілащук-Зузак О.В., Ісопеску Р.Т., Кушнірюк С.В., Мелешук В.В., Павлюк О.М., Рябко Л.І., Торопій Г.С.) підготували новий практично-методичний посібник «Ефективні методики та практики з розвитку резиліентності», рекомендований до друку вченою радою КЗ «ІППОЧО» (протокол №2 від 18.06.2025).

Рекомендуємо у 2025/2026 н.р. використовувати наступні діагностичні методики з визначення стану ментального здоров'я та резиліентності учасників освітнього процесу, які увійшли у вищезазначений посібник [1]: *багатовимірна модель «BASIC PH» (опитувальник); шкала резиліентності Коннора-Девідсона-10 (опитувальник); опитувальник професійної життєстійкості; опитувальник посттравматичного зростання (за Р. Тадеши, Л. Калхаун); опитувальник «Самооцінка життєстійкості» (модифікація опитувальника М. Форверга на контактність Т.О. Ларіної); методика «Індикатор копінг-стратегій»; тест самооцінки стресостійкості С. Коухена та Г. Вілліансона.*

Також рекомендується в рамках просвітницько-профілактичної, корекційно-розвивальної та консультативної роботи активно застосовувати наступний інструментарій, що також розміщено в цьому ж посібнику [1]:

- *комплекс технік когнітивно-поведінкової терапії для плекання резиліентності: «Дистанціювання від думок», «Тестування автоматичних думок», «Плекання вдячності», «Вирішення проблем», «Колесо стійкості – самообстеження», «Трамвай»;*

- *арттерапевтичні практики, що сприяють зміцненню резиліентності: «Зірка почуттів», «Сила-Слабкість-Страхи-Таланти», «Вісім квадратів», «Фотоальбом мого ресурсу», «Скриня скарбів», «Я є. Я маю. Я можу. Я буду», «Розморозка емоцій», «Багаж щастя», «Солодкі спогади», «Подушка безпеки», «Валіза щастя», «Дерево своєї сили», «Фортеця», «Зустріч зі світом» (МАК), «Психологічна стійкість» (МАК), «Я – свідомість» (МАК);*

- *техніки візуалізації, тілесно-орієнтовані методики та інші тренінгові вправи з розвитку резиліентності: «Особливе (безпечне) місце з візуалізацією мудрого наставника», «Теплі долоньки», «Храм Тиші», «Шторм», «Земля», «Оздоровча система «Ключ», «Асоціації», «Що б не сталося...», «Скульптура стресостійкості», «Внутрішні опори», «Лінія мого життя», «Відновлення лінії життя», «Моє серце», «Контроль – Вплив – Прийняття»,*

«Поливаємо дерево», «Підіймаємо воду від коренів до верхівки дерева», «Розприскувач».

Список використаних джерел та літератури

1. Ефективні методики та практики з розвитку резиліентності : практично-методичний посібник / авт. колектив: Романовська Д.Д. та ін.; укладач та наук. ред. Д.Д. Романовська. Чернівці : Технодрук, 2025. 104 с.
2. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : практич. посіб. / авт.-упор.: І.І. Ткачук та ін.; за заг. ред. В.Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 100 с. URL: <https://surl.lu/zueuek> (дата звернення: 05.06.2025).
3. Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція) : практичний посібник. / авт. кол.: В.Г. Панок та ін. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, 2022. 192 с. URL: <https://surl.li/fzpqdm> (дата звернення: 09.06.2025).
4. Подолання наслідків пандемії COVID-19 у закладі освіти : навчально-методичний посібник / авт. кол.: В.Г. Панок та ін. Київ : ДІА, 2021. 224 с. URL: <https://surl.li/kanhrd> (дата звернення: 09.06.2025).
5. Практики надання соціально-психологічної допомоги учасникам освітнього процесу, які перехворіли на COVID-19 та/або втратили близьких внаслідок пандемії та війни (результати опитування) : препринт / авт. кол.: В.Г. Панок та ін. Київ : Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2024. URL: <https://surl.li/dgzuje> (дата звернення: 05.06.2025).
6. Профілактика посттравматичних стресових розладів: психологічні аспекти / Д.Д. Романовська, О.В. Ілащук. Чернівці : Технодрук, 2014. 133 с. URL: <https://vinps.vn.ua/?p=2469> (дата звернення: 05.06.2025).
7. Психологічна абетка для дошкільників : практично-методичний посібник. / авт. кол.: Романовська Д.Д. та ін.; за заг. ред. В.Г. Панка, Д.Д. Романовської. Харків : Вид-во «Ранок», 2023. 176 с.
8. Психологічна допомога в закладах освіти: ефективні методики та практики (з досвіду роботи) : методичний посібник / авт. кол.: Романовська Д.Д. та ін. Чернівці : Технодрук, 2024. 217 с. URL: <https://surl.li/sazrij> (дата звернення: 06.06.2025).
9. Психологічний супровід відновлення освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти (з досвіду роботи) : практ. посіб. / авт. кол.: В.Г. Панок та ін. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 225 с. URL: <https://surl.li/jwurvu> (дата звернення: 06.06.2025).
10. Формування безпечного освітнього простору закладу освіти в діяльності працівників психологічної служби / авт. кол.: В.В. Байдик та ін. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. 111 с. URL: <https://surli.cc/vyckso> (дата звернення: 05.06.2025).